

Ambrus Zoltán.

Nem tudok keserűség nélkül gondolni arra, hogy milyen semmitmondó és lélektelen szavakkal búcsúztatták Ambrus Zoltánt nemcsak a hivatalos gyászszónokok, de fegyvertársai és barátai is s hogy milyen közönnnyel kísérték utolsó útjára azok, akik kötelességből vagy részvétből otthagyták meleg szobájuk és íróasztaluk kényelmét. A *Solus eris* költője azzal a finom, ironikus mosollyal hallgathatta és nézhette őket, mely annyiszor megragadott, ha arcképét láttam valahol; egy megértő bölcs mindent megbocsátó mosolyával, aki mindig méltóságán alulinak tartotta a törtétezt, a lármás vitát és harcot.

Valéryt olvasva, egy paradoxonnál önkéntelenül Ambrus Zoltán jutott eszembe: «Gondoljunk csak arra, hogy mi mindenre van szükség, ha három millió olvasónak akarunk tetszeni. És mégis kevesebb kell, mintha száz ember kizárólagos tetszését akarjuk kiérdemelni». Van-e valaki, akire ez annyira ráillene, mint Ambrusra, aki regényeiben és tanulmányjaiban egy pillanatil sem volt méltatlan önmagához és eszményeihez? Nem véletlenül történt, hogy éppen Flaubert regényét (*Madame Bovary*) fordította magyarra; lélekrokonság kapcsolta egymáshoz a minden impossibilitása dacára nyugtalan, önmagával elégedetlen francia regényíró és a vele sok tekintetben egyező lélekalkatú Ambrust. Ha franciának születik, Daudet, Maupassant, Boylesve neveivel együtt emlegetnék, olvasnák és idéznék, s halálakor olyan temetést rendeztek volna, mint Anatole France-nak. De magyarnak szüle-

tett, egy kis nemzet árva fiának: külföldön nem ismerhették meg s itthon, minden látszólagos rokonszenv és tárt kapu dacára hűvösség fogadta, langyos kedveskedés, mely rosszabb minden közönnnél. Ha nem ismerték volna el, remélni lehetne, hogy esetleg évtizedek múlva felfedezik, de így belekerül az irodalomtörténet holt lapjai közé, érettségi tétel lesz és kötelező olvasmány.

Mennyi élet és lélek volt benne, mennyi mozgékony és érdeklődés még hetvenegyesztendő korában is! Igaz: nem akarta megérteni és elfogadni ennek a kaotikus kornak az esztétikáját; a francia irodalom szerelmese nem tudott lelkesedni egy Proust, Gide, Claudel vagy Joyce alkotásáért, de figyelte, számontartotta őket s nem egyszer mutatott rá kíméletlen őszinteséggel, hogy mennyi sarlatanizmus és szemfényvesztés rejtőzik halhatatlannak kikiáltott alkotások mélyén. Ez a nyugodt éleslátás, ez a szerzetesi szerénység, ez a lélekből kiáradó frissesség példaképpül szolgálhat a mai felületes, siető, lélektelen korban és ha száz emberben, ha tíz emberben kövételre talál, Ambrus Zoltán emelt fővel és meglegedetten mondhatja magáról az Isten előtt: «Non omnis moriar».

Just Béla.

Irodalmi est.

A Napkelet márciusi számában már megemlékeztünk arról a nagyszerű munkásságról, melyet a Székesfőváros Népművelésügyi Bizottsága mind nagyobb területen végez. E lelkes, önzetlen mozgalom immár tizedik esztendeje nyújt ezreknek lehetőséget az